THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
542 Dundas St. West. Telephone Trinity 6830-6831
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

דריי קאנאדער פאר איין אמעריקאנער

עס איז ניט קיין שפאס. ענדליך ווייסען מיר שוין וויפיעל איין "דזשעק קענאק" האט די ווערט. איין "יענקי" האט די ווערט פון ניט וועניגער פון דריי "קענאקס" — דריי קאנאדער איז דער פרייז פאר איין אמעריקאנער. דער פרייז איז פעסטגעשטעלט געווארען ניט אויפ'ן סטאק־עקסטשיינדזש, מעגליך אז דארטען איז דער פרייז אן אנדערער. אבער דער פרייז איז אפ־געמאכט געווארען פון צוויי אמעריקאנער קאנגרעסליים, דזשאנסאן און באקס.

דזשאנסאן, דער פאטער פון די אנטי־אימיגראציע בילס אין די שטאטען, צוזאמען מיט זיין נייעם שותף, באקס פון טעקסעס, האבען שוין פארהיט אמעריקע פון דער איראפייאישער געפאר, האבען זיי זיך יעצט גענומען פארהיטען זייער פאטער אדער מוטער־לאנד אויך פון אן אנדער געפאר, וועלכע לויערט פון דער קאנאדישער גרענעץ — אין זייער נייע רפואה לויטעט "דריי קענאקס פאר איין יענקי".

ווארום האבען די פאראייניגטע שטאטען אנגענומען באגרענצונגס־מיטלען געגען איינוואנדערונג. פאר די אנדערע, פאר די מזרח־אייראפייער, סלאווען, און אידען, האט מען א תירוץ, אז דורך זיי ווערט אונטער־גענראבען די אמעריקאנער ראסע, עס שאדט איר צו איר יחוס, דארף מען דאריבער נאר "נארדיקס". דאס איז א געגונגענדער תירוץ פאר די ניט־יחסנ'דיגע פעלקערשאפטען. פאר די אנדערע גרופען אבער, פאר די נאר־דיק'שע און אנדערע יחסנים, דערקלערט מען די געגנערשאפט מיט דעם, וואס די אמעריקאנער עקאנאמישע באדינונגען דערלויבען ניט קיין גרויסע איינוואנדערונג.

קאנאדע איז פארערבענט פאר א יחסנ'טע אין אמעריקע'ס אויגען, אבער בנוגע קאנאדע האט מען צוערשט איינגעפירט א צוטיילונג צווישען געבוירענע און נאטוראליזירטע בירגער. איינפירענדיג א משונה'דיגע קווא־טא פאר די לעצטע, און יעצט קומט דער נייער גזר דין — דריי יענקיס פאר איין קענאק.

לויט דעם זיי די צוויי מיטגלידער, דזשאנסאן און באקס שלאגען פאר, דארף די איינוואנדערונג פון קאנאדע באגרענעצט ווערען ביז פופציג טויזענט מענשען, און זי זאל ארבייטען אין אזא פארמע, אז פאר יעדען אמעריקאנער וועלכער באזעצט זיך אין קאנאדע, זאל מען דערפאר דערלוי־בען דריי קאנאדער אריינצוקומען אין די שטאטען.

און אינטערעסאנט איז אויך דער פירוש וואס זיי גיבען אויף דעם. אין די פאראייניגטע שטאטען, טענה'ט מר. באקס, הערשט ארבייסלאזיגקייט, און אימיגראנטען פארנעמען די פלעצער פון די אמע־ריקאנער.

אויב די טענה זאל זיין אן אמת'ע, ווארום זשע ווילען די צוויי מיט־גלידער ארויסלאזען דריי קאנאדער פאר יעדען ארויספארענדען אמעריקא־נער, וואס דאס וועט מיינען אז מען לאזט אריין צוויי פרישע קאנדידאטען אויף ארויסצישטויסען כשר'ע, יענקיס פון זייערע "דזשאבס" — וואלט שוין ניט גלייכער געווען אין גאנצען צו פארהאקען די טירען פאר קאנאדער, אדער איינפירען "עין תחת עין", איין קענאק פאר איין יענקי?

אבער געהט זוכט לאגיק ביי אימיגראנטען־פרעסער.

די אנטשיידונג איז זשענעווא

מיר גלייבען ניט אז דער סכסוך ארום דער כותל מערבי איז געווען זען יענע ווירקליכע אורזאכע, וועלכע האט געפירט צו די אנפאלען אויף אידען אין די טרייעריגע אויגוסט טעג. פונקט אזוי גלייבען מיר אויך ניט, אז די לעזונג פון דער כותל מערבי פראגע וועט אויך לעזען די אידיש־אראבישע באציאונג אין ארץ ישראל. וועלכע איז א פיעל טויפערע און א פיעל קאמפליצירטערע ווי די פראגע וועגען דער כותל מערבי.

דאך איז צו באגריסען די נייעם וועלכע קומט פון זשענעווא, אז דער ראט פון דער פעלקער־ליגע האט איינשטימיג אנגענומען דעם באשלוס, אז א קאמיטעט פון דריי ניט־ענגלענדער, באשטימט פון ענגלאנד צוזא־מען מיט דער פעלקער־ליגע, זאלען באשטימען די אידישע און אראבישע רעכט בנוגע דער כותל מערבי.

די כותל מערבי האט אין די לעצטע עטליכע יאר פארורזאכט גענוג היים בלום, און די אראבער האבען עס גענוג אויסגענוצט אין זייערע העצעס געגען אידען, און. וועט די קאמיסיע געפינען א וועג ווי אזוי צו דעפינירען דעם סטאטוס, וועט עס איינמאל פאר אלע מאל באזייטיגען א וויכטיגע אורזאכע פאר קריגערייען אין אראבישע העצעס.

און אין דעם זין איז די אנטשיידונג אין זשענעווא זייער וויכטיג.

דער גוטער פינאנץ־צושטאנד פון דער רעגיערונג

ווי ציפערען וועלכע קומען פון אטאווע גיבען איבער, האלטען זיך אין איין פארגרעסערען סיי די רעגיערונגס הכנסות אין סיי די הוצאות. אבער טראצדעם ווערען דאך די שולדען קלענער. וואס דאס מיינט, אז דער וואוקס פון די איינקונפטען איז גרעסער ווי דער וואוקס פון די אויסגאבען, און דער סורפלוס דערמעגליכט דאריבער דאס אפצאלען די חובות.

אינ'ם לעצטען יאר האט די רעגיערונג פארקלענערט סיי דעם "סיילס טעקס" און סיי דעם "אינקאם טעקס". אין זוען די הכנסות זענען דאך גרעסער געווארען ווי אין די אלטע פארקלענערונגען, צייגט דאס אויפ'ן גוטען פינאנץ־צושטאנד פון דער רעגיערונג. וואס גיט גרונד צו גלויבען, אז ביי דער קומענדער סעסיע פון פארלאמענט, וועט די רעגיערונג פארלאנגען א וויטערדיגע פארקלענערונג אין שטייערען.

וועט אן אמעריקאנער נעלינגען פאר־טרייבען גייסטער פון אלטען ענגלישען שלאס?

איינער פון די עלטסטע און היסטאר־רישסטע שלעסער אין ענגלאנד וועט איינגיכען באוואינט ווערען פון א יונגער אמעריקאנערין.

אז אמעריקאנער עלטערען זאלען קו־מען קיין ענגלאנד אדער אנדערע אייראפעאישע לענדער צו זוכען יחוס'דיגע שדוכים פאר זייערע טעכטער, איז שוין א גאנץ גוט באוואוסטע זאך. אבער אז א יונגע אמעריקאנערין, די פרוי פון א יונ־גען ענגלישען אריסטאקראט, זאל איינ־שטעלען אזוי פיעל אום צו באזיצען איי־נעם פון די עלטסטע און גרעסטע שלעסער אין ענגלאנד, אפילו ווען פאר הונדער־דערטער יאהרען טראגען זיך ארום גייס־טער לענענדען וועגען דעם שלאס, איז א שטיקעל נייעס.

דער "אינקווייערער" האט צו דער־צעהלען וועגען אזא פאל.

פאראן אין ענגלאנד אן אלטער באר־ריחמטער שלאס הוירסטמאנסאו, וועלכער שטעהט אין דעם סאסעקס טאל. לויט־ווי מען גיט אובער איז דער שלאס נאך רושער דע פיען, וועלכער איז געווען א גרויסער העלד און קריגער אין זיין צייט.

לויט איין לענענדע האט דער העלד נעהאט פיעל שונאים, וועלכע האבען גע־פלאנעוועט איהם אומצוברענגען. צווישען זיינע סאלדאטען האט ער געהאט איינעם א געווענטען שטארקען בראבאנשטשיק, וועלכער איז איהם געווען זעהר טרייא און איבערגעבען. אט דער בראבאנשטשיק האט געהאלטען שטענדיג וואך און ווען נאר ער האט באמערקט א געפאהר, האט ער גענומען בראבאנעווען — דאס האט נעדיענט אלס א ווארנונג.

דערצעהלט די לענענדע אז איין מאל צוועלף אזייגער ביינאכט, האט מען דעם בראבאנשטשיק אפגעראמט פון וועג — מען האט איהם געטויט — און זיין דאן, דערצעהלט די לענענדע, הערט מען דאס בראבאנעווען אין שלאס ביינאכט.

אפילו יעצט זיינען דא מענשען וואס דערצעהלען אז זיי האבען געהערט דאס בראבאנעווען אין שלאס ביינאכט.

זייט דאן האט פאסירט נאך א זאך.

ארום דעם יאהר 1770 האט דעם שלאס באוואוינט א ראבערט הייר, דער זוהן פון דר. הייר, בישאף פון טשי־טשעסטער. ראבערט האט געהאט א שעה־נע, יונגע ווייבעל, וועלכע איז פלוצלינג געשטארבען אויף א געהיימניספולען אופן, ווען ער האט אבער געהייראט א צווייטע פרוי, האבען זיך אנגעפאנגען צרות אין שלאס. די צווייטע פרוי האט איהם געגע־בען באשולדיגען אז ער האט נאך אלץ ליעב זיין פארשטארבענע פרוי. און זי האט פארשפרייט א קלאנג אז די פאר־שטארבענע, קומט יעדען ביינאכט אין שלאס און שפאצירט ארום אין די מאר־מארנע פארידארען, און עס האבען זיך גע־נומען פלעטען לענענדען וועגען דעם שלאס. לענענדען מיט גייסטער און ניט גוטע.

דער שלאס איז אזוי געבליבען אונ־באוואוינט ביז 1910, ווען קווירנעל לאר־טהער האט זיך מיט דעם שלאס פאראינ־טערעסירט. זיין אינטערעס צום שלאס איז געווען א היסטאריישער, אזוי צו זאגען, ער האט זיך פאראינטערעסירט מיט דער זעלטענער געשיכטע פון שלאס און האט זיך וועניג געקימערט וועגען די גייסטער לענענדען. איהם ארט ניט וויפיעל גייס־טער עס פארקליבען זיך אין שלאס, האט ער געזאגט, אזוי לאנג ווי זיי לאזען איהם צורוה. האט ער טאקע דארט ניט גע־זעהן ניט קיין גייסטער און האט ניט גע־הערט דאס בראבאנעווען ביז —

איין מאל האט ער איינגעלאדען צו זיך געסט צו פארברענגען א פאר טעג. א יונג פארעל איז אוועק ערגעץ ניט ווייט צו א פריינד און ווען זיי זיינען געקומען אין מיטען נאכט צוריק אין שלאס זיינען שוין דארט אלע געשלאפען. האבען זיי ניט געוואלט שטערען קיינעם און האבען באר־שלאפען ניט צו מאכען קיין ליכט און אזוי אין דער פינסטער קומען צו זייער צימער. ווען זיי זיינען אבער געקומען צו די טרעפ וואס פיהרען ארויף צו די העכערע פלארס, האט די יונגע פרוי ארויסגעלאפען א קוויטש און איז געפאלען אין חלשות אין די הענט פון איהר מאן. ווען מען האט מאכט ליכט און זי אפגעמינטערט האט זי דערצעהלט, אז אויף די טרעפ האט זי גע־זעהן דעם וועג פון א פרוי, וועלכע האט איהר דעם וועג פארשטעלט.

שפעטער האבען אויך אנדערע געסט דערצעהלט אז זיי האבען געהערט דאס בראבאנעווען ביינאכט.

נאך דעם טויט פון קווירנעל לאוטהער איז דער שלאס ווידער געבליבען אונבא־וואוינט און קיינער האט איהם ניט גע־וואגט צו קויפען. ווען מען האט איהם אויסגעשאקשענט האט מען מעהר ווי 175 טויזענט דאלאר פאר איהם ניט געוואלט אז רומעניען איז א לאנד פון „באק־שיש" — איז באוואוסט יעדען. מ'מוז אבער צוגעבען, אז אונזער מדינה איז גע־בענשט נאך מיט איין זאך: מיט פעטש. אויף אלע לעבענסגעביטען הערשט דער דאזיגער אופן פון זעלבסטגעריכט, און וואו איהר קעהרט זיך און וועגדט זיך הערט איהר ווי ס'דונערט פעטש...

אינטעליגענטע רומענער פרובען עס ערקלערען, אלס א ירושה פון דער טער־קישער הערשאפט. מ'מוז אבער אנער־קענען, אז די רומענער צאהלען א גרויסען שטייער דער דאזיגער טראדיציע, און דאס גאנצע מלוכה־לעבען דרעהט זיך ארום פעטש, ווי ארום אן אקס. דאס אויפמאנען פון די שטייערען באנעהט זיך ניט אהן קיין פעטש, און דער וויכטיג־סטער ארגומענט פון שטייער־אגענט איז א פאר גוטע קולאקעס. פעטש הערשען אין דער ארמיי. דער סאלדאט איז א הפקר־באשעפעניש, און די צייטונגען ברענגען גאנץ אפט ידיעות וועגען זעלבסטמארדען פון פשוט'ע זעלנער, וועלכע נעהמען זיך דאס לעבען, ניט קע־נעדיג אריבערטראגען דעם ווילקיר און די פייניגונגען פון די עלטע אפיצערען. פעטש זענען מכריע ביי די פארלאמענט־וואהלען. יעדע פארטיי האט איהרע גע־דונגענע שלעגער (באטאושן בלע"ז), וועלכע טעראריזירען דורך פעטש די וועהלער און צווינגען זיי, אזוי ארום צו שטימען פאר דער געוואונשענער פארטיי. מיט פעטש — אלס סיסטעם — באגע־גענט איהר זיך אויך אין די רומענישע טע, אזאטישע זיטען. פיעלע האבען גע־גלויבט, אז די איצטיגע דעמאקראטישע רעגערונג וועט מאכען א סוף צו דער דאָ־זיגער באר־באריישער פארוואלטונגס־סיס־טעם. דער אלטער באלקאנישער מנהג איז אבער שטארקער פון'ם יונגען רע־פארם־גייסט, און א גאנצע רייהע פאקטען פון די לעצטע וואכען האבען דורך זייער גרויזאמקייט אויפגרודערט די גאנצע רו־מענישע עפענטליכקייט.

ווי עס איז באוואוסט האט א יאסער יונגערמאן, גאלדבערג, געמאכט ניט לאנג אן אטענטאט אויפ'ן אינער'ן מיניסטער בייס פארהער האט טראגען אויף זיך די צייכענס פון דער מאדערנער אינקווייזיציע. און מ'האט זיך באמיהט זיי צו פארווישען. דער אייפער פון די גרויזאמע פאליציי־שעפען האט אבער גארניט געבראכט, און נאך זעקס טעג פון מכות רצח האט מען סאלא־מאנ'ען באפרייט א האלב טויטען. די בוקארעסטער פרעסע האט געמאכט ארום דעם בארבארישען פאל א גרויסען אלארם און געפארדערט אן אויספארשונג פון דער גאנצער געשיכטע. ס'איז געמאכט געווא־רען א „היימישע" אנקעטע, וועלכע האט געפיהרט דערצו, אז מ'האט ארויסגע־טראגען די פאליציי־אגענטען... א פאר־וואורף. דער לעצטער אורטייל האט אויפ־געבראכט פיעלע פארלאמענטאריער, און די לעצטע גרייטען זיך צו מאכען אן איג־טערפעלאציע וועגען דעם לעצטען פאל דעם אינערן־מיניסטער. דערווייל לינגט דער שווער־קראנקער סאלאמאן אין שפי־טאל, און די פאליציי־אגענטען לאכען זיך איבער דער זשורנאליסטישער „היסטע־ריקע", און טוען ווייטער זייער ארבייט...

ס'האט זיך נאך ניט אויסגעלאשען דער גרויסער סקאנדאל מיט סאלא־מאנ'ען, ווי בוקארעסט האט אויפגעקאכט ווידער מיט א נייער פעטש־סענסאציע. דער העלד פון דער לעצטער איז שוין ניט געווען קיין פשוט'ער בשר ודם, נאר דער העכסטער ווירדען־טרעגער פון'ם לאנד — דער איצטיגער רענענט, פרינץ ניקאלאי, דער זוהן פון'ם פארשטארבענעם קעניג פערדינאנד. אין א שעהנעם טאג האט זיך דעם פרינץ־דרענענט — אגב א לייד־דענשאפטליכער אויטא ספארטסמאן — פארגלוסט צו מאכען אן אויטאמאביל־שפאציר איבער בוקארעסט. אין איינער פון די שמאלע געסלאך האט זיך דער פרינץ צוזאמענגעטראפען מיט אן אנדער אויטאמאביל, וועלכער האט איהם ניט אפגעטרעטען אזוי גיך דעם וועג. דער אויפגערודערטער רענענט איז ארויס פון דעם אויטאמאביל, און זיך אפגערעכענט מיט'ן שאפער אויף אזא אופן, אז מען האט געמיזט דעם לעצטען אפפיהרען אין א שווערען צושטאנד אין שפיטאל אריין.

(פארזעצונג אויף פיידוש 5)

דארט וואו ס'קלינגען פעטש...

(א בריעף פון רומעניען)
פון י. יעווין

ווער רעגירט אין רומעניען? — דער פאטש. — איראפעאישע פראנטאנען און אזיאטישע זיטען. — די פייגליכע געשיכ־טע מיט'ן אידען סאלאמאן. — ווי אזוי האט פרינץ ני־קאלאי „באהאנדעלט" א שאפער. — „דעם געליטענעם איז אלץ איינס: צע'מזיק'ט ווערען פון א פרינץ, אדער פון א קצב", ערקלערהט רומענישע פרעסע. — „כ'האב מורא, אז צוליעב דער אויספארשונג זאל איך ניט דער־לעבען ביז'ן געריכט". — באקשיש און פעטש.

אז רומעניען איז א לאנד פון „באק־שיש" — איז באוואוסט יעדען. מ'מוז אבער צוגעבען, אז אונזער מדינה איז גע־בענשט נאך מיט איין זאך: מיט פעטש. אויף אלע לעבענסגעביטען הערשט דער דאזיגער אופן פון זעלבסטגעריכט, און וואו איהר קעהרט זיך און וועגדט זיך הערט איהר ווי ס'דונערט פעטש...

אינטעליגענטע רומענער פרובען עס ערקלערען, אלס א ירושה פון דער טער־קישער הערשאפט. מ'מוז אבער אנער־קענען, אז די רומענער צאהלען א גרויסען שטייער דער דאזיגער טראדיציע, און דאס גאנצע מלוכה־לעבען דרעהט זיך ארום פעטש, ווי ארום אן אקס. דאס אויפמאנען פון די שטייערען באנעהט זיך ניט אהן קיין פעטש, און דער וויכטיג־סטער ארגומענט פון שטייער־אגענט איז א פאר גוטע קולאקעס. פעטש הערשען אין דער ארמיי. דער סאלדאט איז א הפקר־באשעפעניש, און די צייטונגען ברענגען גאנץ אפט ידיעות וועגען זעלבסטמארדען פון פשוט'ע זעלנער, וועלכע נעהמען זיך דאס לעבען, ניט קע־נעדיג אריבערטראגען דעם ווילקיר און די פייניגונגען פון די עלטע אפיצערען. פעטש זענען מכריע ביי די פארלאמענט־וואהלען. יעדע פארטיי האט איהרע גע־דונגענע שלעגער (באטאושן בלע"ז), וועלכע טעראריזירען דורך פעטש די וועהלער און צווינגען זיי, אזוי ארום צו שטימען פאר דער געוואונשענער פארטיי. מיט פעטש — אלס סיסטעם — באגע־גענט איהר זיך אויך אין די רומענישע טע, אזאטישע זיטען. פיעלע האבען גע־גלויבט, אז די איצטיגע דעמאקראטישע רעגערונג וועט מאכען א סוף צו דער דאָ־זיגער באר־באריישער פארוואלטונגס־סיס־טעם. דער אלטער באלקאנישער מנהג איז אבער שטארקער פון'ם יונגען רע־פארם־גייסט, און א גאנצע רייהע פאקטען פון די לעצטע וואכען האבען דורך זייער גרויזאמקייט אויפגרודערט די גאנצע רו־מענישע עפענטליכקייט.

ווי עס איז באוואוסט האט א יאסער יונגערמאן, גאלדבערג, געמאכט ניט לאנג אן אטענטאט אויפ'ן אינער'ן מיניסטער בוקארעסט, אויף זיך די צייכענס פון דער מאדערנער אינקווייזיציע, און מ'האט זיך באמיהט זיי צו פארווישען. דער אייפער פון די גרויזאמע פאליציי־שעפען האט אבער גארניט געבראכט, און נאך זעקס טעג פון מכות רצח האט מען סאלא־מאנ'ען באפרייט א האלב טויטען. די בוקארעסטער פרעסע האט געמאכט ארום דעם בארבארישען פאל א גרויסען אלארם און געפארדערט אן אויספארשונג פון דער גאנצער געשיכטע. ס'איז געמאכט געווא־רען א „היימישע" אנקעטע, וועלכע האט געפיהרט דערצו, אז מ'האט ארויסגע־טראגען די פאליציי־אגענטען... א פאר־וואורף. דער לעצטער אורטייל האט אויפ־געבראכט פיעלע פארלאמענטאריער, און די לעצטע גרייטען זיך צו מאכען אן איג־טערפעלאציע וועגען דעם לעצטען פאל דעם אינערן־מיניסטער. דערווייל לינגט דער שווער־קראנקער סאלאמאן אין שפי־טאל, און די פאליציי־אגענטען לאכען זיך איבער דער זשורנאליסטישער „היסטע־ריקע", און טוען ווייטער זייער ארבייט...

ס'האט זיך נאך ניט אויסגעלאשען דער גרויסער סקאנדאל מיט סאלא־מאנ'ען, ווי בוקארעסט האט אויפגעקאכט ווידער מיט א נייער פעטש־סענסאציע. דער העלד פון דער לעצטער איז שוין ניט געווען קיין פשוט'ער בשר ודם, נאר דער העכסטער ווירדען־טרעגער פון'ם לאנד — דער איצטיגער רענענט, פרינץ ניקאלאי, דער זוהן פון'ם פארשטארבענעם קעניג פערדינאנד. אין א שעהנעם טאג האט זיך דעם פרינץ־דרענענט — אגב א לייד־דענשאפטליכער אויטא ספארטסמאן — פארגלוסט צו מאכען אן אויטאמאביל־שפאציר איבער בוקארעסט. אין איינער פון די שמאלע געסלאך האט זיך דער פרינץ צוזאמענגעטראפען מיט אן אנדער אויטאמאביל, וועלכער האט איהם ניט אפגעטרעטען אזוי גיך דעם וועג. דער אויפגערודערטער רענענט איז ארויס פון דעם אויטאמאביל, און זיך אפגערעכענט מיט'ן שאפער אויף אזא אופן, אז מען האט געמיזט דעם לעצטען אפפיהרען אין א שווערען צושטאנד אין שפיטאל אריין.

(פארזעצונג אויף פיידוש 5)

נח מיט דער תבה און - 88 טויזענט דאלאר

(קארעספאנדענץ)
פון י. קיהן

אין ווען לייענט מען איצט די סדרה „נח". אלע ווייענער צייטונגען צולענען אויף טעלעראלאך פאר זייערע לעזער א סענזא־ציע וועגען א נח מיט א תבה. און דער עולם שלינגט און באלעקט זיך און קאן זיך גארניט גענוג זעטיגען מיט דער דאָ־זיגער סענזאציע, וואס איז געקומען אזוי בחוסח הדעת, אזוי אנגעריכטערהייט, טאַ־קע ווי אן אמת'ע מציאה.

נאטירליך האנדעלט זיך דאָ ניט וועג־נען דעם אמאליגען, אלטען מבול'דיגען נח מיט זיין אלטער פימסענהאלצערנער גרוי־סער תבה. דאָ רעדט זיך פון א גאנץ אנ־דערען נח מיט א גאנץ אנדערע תבה. עס באשטעהען צווישען דעם אמאליגען און דעם היינטיגען נח א סך און גרויסע אונ־טערשידען: דער אלטער איז געווען א „צדיק תמים" און דערביי — זאל ער עס מיר מוחל זיין — האט ער ניט פיינט גע־האט א ביסעלע משקה, דער היינטיגער איז אפשר אויך געווען א שטיקעל צדיק, אבער ניט קיין „תמים" און דערביי האט ער זיך ניט פארגונען צו טרינקען אפילו א קליין גלעזעלע בראנפען; דער אמאליגער נח איז געבליבען מיט זיין תבה אויף די אררט־בערג און דער איצטיגער — אויף ג. אַ ל ד ב ע ר ג.

פאראן נאך פיעל אנדערע אונטער־שידען צווישען די בידע נח'ס און די בידע תבות. עס וועט אבער צו ווייט פיה־רען זיי פארארבעטן אויסצורעכענען, אגב זיינען דיי ניט אזוי אינטערעסאנט און אזוי ווייטיג בנוגע דער איינענטליכער אבנאמען, כאטש ער ווערט געשאצט אין קרוב צו א מיליאן דאלאר.

לעצטענס האט אבער דער יונגער רעגינאלד לאוסאן, אן אייניקעל פון לייא־נעל לאוסאן, דער גרינדער פון דעם לאנדאָ־נער "רויליל טעלעגראף", באשלאסען צו קויפען דעם שלאס.

ווי מען ניט איבער האט איהם דער־צו צוגערעדט זיין יונגע אמעריקאנער ווייב, ניט אכטענדיג אויף דעם וואס זיי ווערען געוואָרענט ניט צו וואוינען אין דעם אלטען שלאס וואס ווערט באוואוינט פון גייסטער.

ווי עס ווייזט אבער אויס איז דער אמעריקאנערינס פארלאנג צו באוואוינען איינעם פון די עלטסטע און היסטאריש־שלעסער פון ענגלאנד. פיעל שטארקער אפילו פון די גייסטער לענענדען וועלכע זיינען איינגעוועבט געווארען ארום דעם שלאס.

אמעריקאנער, איז אין ענגלאנד אנ־גענומען, האבען ניט קיין מורא פאר גייס־טער און מען וואוינט דארום אין לאנדאָן מיט אונגעדולד צו וויסען, אויב דער אמע־ריקאנערין וועט באמת געלינגען צו פאר־טרייבען די גייסטער, מיט דעם הויך־מיראי־קאן שלאס.

ווער רעגירט אין רומעניען? — דער פאטש. — איראפעאישע פראנטאנען און אזיאטישע זיטען. — די פייגליכע געשיכ־טע מיט'ן אידען סאלאמאן. — ווי אזוי האט פרינץ ני־קאלאי „באהאנדעלט" א שאפער. — „דעם געליטענעם איז אלץ איינס: צע'מזיק'ט ווערען פון א פרינץ, אדער פון א קצב", ערקלערהט רומענישע פרעסע. — „כ'האב מורא, אז צוליעב דער אויספארשונג זאל איך ניט דער־לעבען ביז'ן געריכט". — באקשיש און פעטש.

טראגען אויף זיך די צייכענס פון דער מאדערנער אינקווייזיציע, און מ'האט זיך באמיהט זיי צו פארווישען. דער אייפער פון די גרויזאמע פאליציי־שעפען האט אבער גארניט געבראכט, און נאך זעקס טעג פון מכות רצח האט מען סאלא־מאנ'ען באפרייט א האלב טויטען. די בוקארעסטער פרעסע האט געמאכט ארום דעם בארבארישען פאל א גרויסען אלארם און געפארדערט אן אויספארשונג פון דער גאנצער געשיכטע. ס'איז געמאכט געווא־רען א „היימישע" אנקעטע, וועלכע האט געפיהרט דערצו, אז מ'האט ארויסגע־טראגען די פאליציי־אגענטען... א פאר־וואורף. דער לעצטער אורטייל האט אויפ־געבראכט פיעלע פארלאמענטאריער, און די לעצטע גרייטען זיך צו מאכען אן איג־טערפעלאציע וועגען דעם לעצטען פאל דעם אינערן־מיניסטער. דערווייל לינגט דער שווער־קראנקער סאלאמאן אין שפי־טאל, און די פאליציי־אגענטען לאכען זיך איבער דער זשורנאליסטישער „היסטע־ריקע", און טוען ווייטער זייער ארבייט...

ס'האט זיך נאך ניט אויסגעלאשען דער גרויסער סקאנדאל מיט סאלא־מאנ'ען, ווי בוקארעסט האט אויפגעקאכט ווידער מיט א נייער פעטש־סענסאציע. דער העלד פון דער לעצטער איז שוין ניט געווען קיין פשוט'ער בשר ודם, נאר דער העכסטער ווירדען־טרעגער פון'ם לאנד — דער איצטיגער רענענט, פרינץ ניקאלאי, דער זוהן פון'ם פארשטארבענעם קעניג פערדינאנד. אין א שעהנעם טאג האט זיך דעם פרינץ־דרענענט — אגב א לייד־דענשאפטליכער אויטא ספארטסמאן — פארגלוסט צו מאכען אן אויטאמאביל־שפאציר איבער בוקארעסט. אין איינער פון די שמאלע געסלאך האט זיך דער פרינץ צוזאמענגעטראפען מיט אן אנדער אויטאמאביל, וועלכער האט איהם ניט אפגעטרעטען אזוי גיך דעם וועג. דער אויפגערודערטער רענענט איז ארויס פון דעם אויטאמאביל, און זיך אפגערעכענט מיט'ן שאפער אויף אזא אופן, אז מען האט געמיזט דעם לעצטען אפפיהרען אין א שווערען צושטאנד אין שפיטאל אריין.

(פארזעצונג אויף פיידוש 5)

נח מיט דער תבה און - 88 טויזענט דאלאר

(קארעספאנדענץ)
פון י. קיהן

צוויישען דעם אלטען פאק זאכען האט זיך אויך געפונען א פוס־פראטעוען, אן אפגעניצעוועטער הילצערנער פוס, א קו־ליע, דען ווי געוואגט, ר'נח איז געווען א קאליקע אויף א פוס און האט זיינע פיע־לע יאהרען באנוצט. א קינסטליכען הילץ־ערנעם פוס. ער איז אויך געקומען פון ביאלא קיין וויען צו דעם צוועק, די קוליע צו רעדען רעפארירען ביי א וויינער ספע־ציאליסט, ווייל זי איז איהם געווארען צו קורץ און דאס געהן איז איהם געווען א ביסעל שווער.

פאר דריי וואכען לערך, נאכדעם ווי די אלע נייטיגע אקטען פון דער אנגעלע־גענהייט האבען שוין, געמאכט דעם שפאַ־ציר־גאנג איבער אלע נויטיגע אינסטאנ־צען, איז אין דעם "האטעל ניו יארק" גע־קומען דער נאטאר, כדי ארויסצונעהמען פון דארט ר'נח'ס בידנע פאק זאכען און זיי איבערגעבען דעם פוילישען קאנסולאט אין וויען, ווייל ר'נח איז געווען כל ימיו א געטרייער פוילישער פאטריאט, און ער האט זיך אין אמעריקא, וואו ער האט יאהרען לאנג געלעבט ניט געלאזט נאטור־ראליזירען...

מען האט דאס ביסעל ארימזעליג־קייט, א פאר מלבושים, עטליכע שטיקלעך וועש אין אנדערע קליינינגקייטען פארפאקט אין א רייזע־קאפערט, בלויז דעם הילצער־נעם פוס, וועלכען מען האט ניט אפילו אויפגענומען אין דעם אינווענטאר, איהם האלטענדיג פאר גענצליך ווערטלאז — האט מען געוואלט צוריקלאזען אין האָ־טעל. אבער דער האטעל דיינער, א גוי און דערצו דוקא נאך א שפאר שטיקעל אנטי־סעמיט, האט באין אופן ניט געוואלט מעהר האבען ביי זיך דעם "עקעלהאפטען האלצפוס" און ער האט די פראטעוע מיט כעס און פאראכטונג פון זיך מיט דעם פוס אוועקגעשטויסען. ענדליך, נאך פיעל טענות ומענות, האט מען געמוזט דעם "עקעלהאפטען האלצפוס" מיט געוואלד אריינצוקוועטשען אין דעם רייזע קאָ־פערט.

און אט דאס איז געווען א גליק, ממש א נס מן השמים. פאר נח גאלד־בערג'ס פאמיליע. וואלט מען דעם הילץ־צערנעם פוס ניט מעהר געקענט אריינ־קוועטשען אין דעם קאפערט, וואלט ער געמוזט בלייבען אין האטעל כדי דארט באנוצט צו ווערען צום איינהייצען דעם גרויסען אויווען און — די אכט און אכציג באנקנאטען צו טויזענט דאלאר וואלטען צוזאמען מיט דעם "עקעלהאפטען האלצ־פוס" פארברענט געווארען אויף אש!

יא, אכט און אכציג שטיק טויזענט דאלאר באנקנאטען האט מען באלד דער־נאָך געפונען אין א לאָך פון דעם הילצער־נעם פוס. ווי אזוי? אט א משונענער צופאל האט דאס געוואלט: ר'נח'ס זוינשען אין אמעריקא, באקומענדיג די בשורה וועגען זיין טויט אין וויען, האבען בשום אופן ניט געוואלט גלויבען, אז מען האט ביי דעם טויטען גאר קיין געלד ניט געפונען, און זיי האבען דעם ניו יארקער פוילישען ענגעראל קאנסול געבעטען צו אינטערווענירען ביי דעם פוילישען גע־זאנדטען אין וויען, אז מען זאל גוט בודק זיין "בחורין ובסדקין" אזוי, ווייט ווי עס איז נאר מעגליך. האט מען טאקע אזוי געטאן, מען האט געזוכט און גענשטערט אין די מלבושים, אין די פאטשעוקעס, אין די וועש, אין די זאקען, און די שיך — ניט געפונען.

האט אבער דער צופאל געוואלט, אז א בעאמטער ביים וויענער פוילישען גע־נעראל קאנסולאט, מיט דעם נאמען ווידער, וועלכער האט אויך געהאט צו טאן מיט דעם דאזיגען ענין, זאל אויך זיין א קאַ־ליקע אויף א פוס און אויך טראגען א פראַ־טעוען. און אט דער דאזיגער בעאמטער האט זיך דער קאנ־סולאט זיך אויפגעפירט מיט דער אכט און אכטונג, געמאכט ארום דעם אבנאמען אין דער הויפטשטאט פון פוילען, ווארשע, אויפגעשריבען אויף א פאר בלאטלעך, אויפגעלעגט אויף דער שטאל־טישל, אויפגעשטעלט אין א ווינקעל, אויפגעלעגט א ביסעל גוט בודק, אויפגעלעגט א ביסעל ווייך, אויפגעלעגט א ביסעל ווארם, אויפגעלעגט א ביסעל ליכט, אויפגעלעגט א ביסעל לופט, אויפגעלעגט א ביסעל ווארטן, אויפגעלעגט א ביסעל ווארטן, אויפגעלעגט א ביסעל ווארטן